

ATSAKOMYBĖ UŽ KORUPCINIO POBŪDŽIO NUSIKALSTAMAS VEIKAS

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.470 straipsnio 5 dalyje numatyta, jog **draudžiama priimti dovanas** politikams, valstybės ir savivaldybių pareigūnams ir kitokiems valstybės tarnautojams ir jų artimiesiems giminaičiams, kai tai susiję su politiko, pareigūno ar valstybės tarnautojo tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis.

Atkreiptinas dėmesys, kad **medikas laikomas valstybės tarnautojui prilyginamu asmeniu dėl viešųjų paslaugų teikimo ir dėl teisiškai reikšmingų veiksmų atlikimo**.

Pažymėtina, kad nuo 2006 metų **nebegalioja** Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.470 straipsnio 4 dalies norma, leidusi sveikatos priežiūros darbuotojams priimti simbolines (iki 1 MGL) dovanas.

Lietuvos Aukščiausiasis teismas yra pasisakęs, kad **neoficialus atsiskaitymas savaime nėra pateisinamas nė vienai profesijai**, siekiant didesnio skaidrumo, interesų konflikto vengimo, nešališkumo ir t.t. Taigi **neoficialūs simboliniai atsikaitymai yra priešinga teisei veika**. Tiek kyšis, tiek dovana papirkėjo požiūriu gali būti įrankis savo tikslams pasiekti – atitinkamo paperkamo asmens veikimo ar neveikimo (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-221-942/2020, 2K-23-628-2022).

Be to, Lietuvos Aukščiausiasis teismas yra pasisakęs, kad duodant kyšį teisėto veikimo ar neveikimo atveju, tokį kyšininkavimą dažniausiai lemia noras išreikšti dėkingumą, o ne sąmoningas nusikalstamos veikos siekimas. **Nepaisant to, kaltininkų (papirkėjo ir kyšio priėmėjo) veika dėl to netampa nepavojinga** (kasacinė nutartis baudžiamosioje byloje Nr. 2K-221-942/2020).

Korupcija – bet koks asmenų, dirbančių valstybinėje tarnyboje (valstybės politiko, teisėjo, valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo ir kito jam prilyginto asmens) elgesys, neatitinkantis jiems suteiktų įgaliojimų ar teisės aktuose nustatytų elgesio standartų, ar tokio elgesio skatinimas, siekiant naudoti sau ar kitiems asmenims ir taip pakenkiant piliečių ir valstybės interesams.

Korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos:

- kyšininkavimas;
- prekyba poveikiu;
- papirkimas;
- kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudoti:
 - piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimas;
 - piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais;
 - dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas;
 - sukčiavimas;
 - turto pasisavinimas ar iššvaistymas;
 - tarnybos paslapties atskleidimas;
 - komercinės paslapties atskleidimas;
 - neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas;
 - nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas,
 - kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą;
- kitos nusikalstamos veikos, kai tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą.

Atsakomybė už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamosio kodekso XXXIII skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams“:

225 straipsnis. Kyšininkavimas

1. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, savo ar kitų naudai tiesiogiai ar netiesiogiai pats ar per tarpininką pažadėjęs ar susitaręs priimti kyšį arba reikalavęs ar provokavęs duoti kyšį, arba priėmęs kyšį už teisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

2. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, savo ar kitų naudai tiesiogiai ar netiesiogiai pats ar per tarpininką pažadėjęs ar susitaręs priimti kyšį arba reikalavęs ar provokavęs duoti kyšį, arba priėmęs kyšį už neteisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki septynerių metų.

3. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, savo ar kitų naudai tiesiogiai ar netiesiogiai pats ar per tarpininką pažadėjęs ar susitaręs priimti arba reikalavęs ar provokavęs duoti, arba priėmęs didesnės negu 250 MGL vertės kyšį už teisėtą ar neteisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki aštuonerių metų.

4. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, savo ar kitų naudai tiesiogiai ar netiesiogiai pats ar per tarpininką pažadėjęs ar susitaręs priimti arba reikalavęs ar provokavęs duoti, arba priėmęs mažesnės negu 1 MGL vertės kyšį už teisėtą ar neteisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir baudžiamas bauda arba areštu.

5. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo atsako pagal šį kodeksą už pažadą ar susitarimą priimti kyšį arba reikalavimą ar provokavimą duoti kyšį, arba kyšio priėmimą tiek už konkretų veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, tiek ir už išimtinę padėtį ar palankumą.

6. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

226 straipsnis. Prekyba poveikiu

1. Tas, kas siekdamas, kad asmuo, pasinaudodamas savo visuomenine padėtimi, tarnyba, įgaliojimais, giminyste, pažintimis ar kita tikėtina įtaka valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai, tarptautinei viešajai organizacijai, jų valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui, paveiktų atitinkamą instituciją, įstaigą ar organizaciją, valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, kad šie teisėtai ar neteisėtai veiktų ar neveiktų vykdydami įgaliojimus, jam ar trečiajam asmeniui tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pasiūlė, pažadėjo ar susitarė duoti arba davė kyšį, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.

2. Tas, kas pasinaudodamas savo visuomenine padėtimi, tarnyba, įgaliojimais, giminyste, pažintimis ar kita tikėtina arba tariama įtaka valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai, tarptautinei viešajai organizacijai, jų valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui savo ar kitų asmenų naudai tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pažadėjo ar susitarė priimti kyšį arba reikalavo ar provokavo duoti kyšį, arba priėmė kyšį, pažadėjęs paveikti atitinkamą instituciją, įstaigą ar organizaciją, valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, kad šie teisėtai ar neteisėtai veiktų ar neveiktų vykdydami įgaliojimus, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

3. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytus veiksmus, tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pasiūlęs, pažadėjęs ar susitaręs duoti arba davęs didesnės negu 250 MGL vertės kyšį, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki septynerių metų.

4. Tas, kas padarė šio straipsnio 2 dalyje numatytus veiksmus, tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pažadėjęs ar susitaręs priimti arba reikalavęs ar provokavęs duoti, arba priėmęs didesnės negu 250 MGL vertės kyšį, baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki aštuonerių metų.

5. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 ar 2 dalyje numatytus veiksmus, tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pasiūlęs, pažadėjęs ar susitaręs duoti arba davęs, arba pažadėjęs ar susitaręs priimti, arba reikalavęs ar provokavęs duoti, arba priėmęs mažesnės negu 1 MGL vertės kyšį, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu.

6. Asmuo, kuris padarė šio straipsnio 1, 3 ar 5 dalyje numatytą veiką, atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu kyšio iš jo buvo reikalaujama ar provokuojama duoti kyšį ir jis, tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pasiūlęs ar pažadėjęs duoti arba davęs kyšį, per įmanomai trumpiausią laiką, bet ne vėliau negu iki jo pripažinimo įtariamuoju, savanoriškai apie

tai pranešė teisėsaugos institucijai, taip pat atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu kyšį jis pažadėjo duoti ar davė su teisėsaugos institucijos žinia.

7. Šio straipsnio 6 dalis netaikoma asmeniui, kuris tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pasiūlė ar pažadėjo duoti arba davė kyšį šio kodekso 230 straipsnio 2 dalyje nurodytam asmeniui.

8. Už šio straipsnio 1, 2, 3, 4 ir 5 dalyse numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

227 straipsnis. Papirkimas

1. Tas, kas tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pasiūlė, pažadėjo ar susitarė duoti arba davė kyšį valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui arba trečiajam asmeniui už pageidaujamą valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.

2. Tas, kas tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pasiūlė, pažadėjo ar susitarė duoti arba davė kyšį valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui arba trečiajam asmeniui už pageidaujamą valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens neteisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

3. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 ar 2 dalyje numatytus veiksmus, tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pasiūlęs, pažadėjęs ar susitaręs duoti arba davęs didesnės negu 250 MGL vertės kyšį, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki septynerių metų.

4. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 ar 2 dalyje numatytus veiksmus, tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pasiūlęs, pažadėjęs ar susitaręs duoti arba davęs mažesnės negu 1 MGL vertės kyšį, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu.

5. Asmuo, padaręs šio straipsnio 1, 2, 3 ar 4 dalyje numatytus veiksmus, atsako pagal šį kodeksą už siekimą kyšiu tiek valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens konkretaus veikimo ar neveikimo vykdant įgaliojimus, tiek ir išimtinės padėties arba šio asmens palankumo, nepaisant to, kaip jo veiksmus suprato valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo.

6. Asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už papirkimą, jeigu kyšio iš jo buvo reikalaujama ar provokuojama duoti kyšį ir jis, tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pasiūlęs ar pažadėjęs duoti arba davęs kyšį, per įmanomai trumpiausią laiką, bet ne vėliau negu iki jo pripažinimo įtariamuoju, savanoriškai apie tai pranešė teisėsaugos institucijai, taip pat jeigu kyšį jis pažadėjo duoti ar davė su teisėsaugos institucijos žinia.

7. Šio straipsnio 6 dalis netaikoma asmeniui, kuris tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pasiūlė ar pažadėjo duoti arba davė kyšį šio kodekso 230 straipsnio 2 dalyje nurodytam asmeniui.

8. Už šio straipsnio 1, 2, 3 ir 4 dalyse numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

228 straipsnis. Piktnaudžiavimas

1. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, piktnaudžiavęs tarnybine padėtimi arba viršijęs įgaliojimus, jeigu dėl to didelės žalos patyrė valstybė, Europos Sąjunga, tarptautinė viešoji organizacija, juridinis ar fizinis asmuo, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

2. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką siekdamas turtinės ar kitokios asmeninės naudos, jeigu nebuvo kyšininkavimo požymių, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki septynerių metų.

3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

229 straipsnis. Tarnybos pareigų neatlikimas

Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, dėl neatsargumo neatlikęs savo pareigų ar jas netinkamai atlikęs, jeigu dėl to valstybė, Europos Sąjunga, tarptautinė viešoji organizacija, juridinis ar fizinis asmuo patyrė didelės žalos, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

230 straipsnis. Sąvokų išaiškinimas

1. Šiame skyriuje nurodyti valstybės tarnautojai yra valstybės politikai, valstybės pareigūnai, teisėjai, valstybės tarnautojai pagal Valstybės tarnybos įstatymą ir kiti asmenys, kurie, dirbdami ar kitais įstatyme numatytais pagrindais eidami pareigas valstybės ar savivaldybių institucijose ar įstaigose, atlieka valdžios atstovo funkcijas arba turi administracinius įgaliojimus, taip pat oficialūs kandidatai į šias pareigas.

2. Valstybės tarnautojui prilyginamas asmuo, kuris, nesvarbu, koks jo statusas pagal užsienio valstybės ar tarptautinės viešosios organizacijos teisės aktus, atlieka valdžios atstovo funkcijas, įskaitant teismines, turi administracinius įgaliojimus arba kitaip užtikrina viešojo intereso įgyvendinimą dirbdamas ar kitais pagrindais eidamas pareigas užsienio valstybės ar Europos Sąjungos institucijoje ar įstaigoje, tarptautinėje viešojoje organizacijoje arba tarptautinėje ar Europos Sąjungos teisminėje institucijoje, arba juridiniame asmenyje ar kitoje organizacijoje, kuriuos kontroliuoja užsienio valstybė, taip pat oficialūs kandidatai į šias pareigas. Užsienio valstybe laikoma bet kokia užsienio teritorija, nesvarbu, koks jos teisinis statusas, ir apima visus valdymo lygmenis ir sritis.

3. Be to, valstybės tarnautojui prilyginamas asmuo, kuris dirba arba kitais įstatyme numatytais pagrindais eina pareigas viešajame arba privačiajame juridiniame asmenyje ar kitoje organizacijoje arba verčiasi profesine veikla ir turi atitinkamus administracinius įgaliojimus, arba turi teisę veikti šio juridinio asmens ar kitos organizacijos vardu, arba teikia viešąsias paslaugas, taip pat arbitras arba prisiekusysis.

4. Šiame skyriuje nurodytas kyšis yra bet kokios turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau ar kitam asmeniui (materialios ar nematerialios, turinčios ekonominę vertę rinkoje ar tokios vertės neturinčios) forma išreikštas neteisėtas ar nepagrįstas atlygis už pageidaujamą valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėtą ar neteisėtą veikimą arba neveikimą vykdant įgaliojimus.

5. Šiame skyriuje nurodytas įgaliojimų vykdymas apima bet kokią naudojamąsi valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens padėtimi, nesvarbu, ar tai patenka į valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui teisės aktais apibrėžtą įgaliojimų sritį, ar ne.

6. Šio kodekso 72 straipsnio nuostatų taikymo tikslais šio skyriaus 226 straipsnio 1, 3, 5 dalyse ir 227 straipsnyje uždraustų veikų rezultatu pripažįstamas tiesiogiai ar netiesiogiai iš šių veikų gautas bet kokio pavidalo turtas, įskaitant turtinę naudą, atsiradusią dėl pageidaujamo valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veikimo ar neveikimo vykdant įgaliojimus, nesvarbu, ar ji gauta vykdant veiklą, kuria teisės aktų nustatyta tvarka gali būti verčiamasi teisėtai, ar ne.